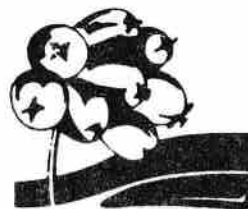


De Rosdoek

nr 36

heemkundige studiekring
De Acht Zaligheden



heemkundige studiekring
de acht zaligheden



HEEMKUNDEVERENIGING 'DE HOOGHE DORPEN'
VESSEM WINTELRE KNEGSEL

D E R O S D O E K

Aflevering 36

Juni 1985

Redactieadres: Th. vander Aalst, Ganzestraat 17,
5527 CA Hapert, tel. 04977-1671.

Administratie: C.H.M. Witmer, Nijverheidslaan 16
5506 EE Veldhoven.



Redactieteam:

Th. v.d. Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.
H. Backbier, Heike 6, Vessem.
J. v.d. Biggelaar, Kerkstraat 13, Wintelre.
Mevr. Th. Cools-van Son, Antwerpsebaan 9, Knegsel.
H. Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.
A. Kockx, De Pottenbakker 44, Veldhoven.

De volgende Rosdoek verschijnt in sept. 1985

Copy wordt ingewacht tot uiterlijk 1 augustus 1985 op het adres van de redactie.

Van de bestuurstafel.....

Graag besteed ik in dit rubriekje dit maal allereerst aandacht aan de uitgebreide opgravingen te Hoogeloon. Op de Kerkackers is de heer J. Slofstra -wie ook anders- al weer enkele weken bezig met de voortzetting van het , naar wat men thans noemt de nederzetting, het dorp, uit de Romeinse tijd. Bij het bezoek, dat we met een 45-tal leden op 4 juni jl. 's avonds aan deze opgraving brachten, gaf de heer Slofstra aan de hand van de opgravingsteekening uitvoerig informatie omtrent de vorderingen van het werk en de voorlopige conclusies, die uit een en ander reeds kunnen worden getrokken. Hierbij bleken twee zaken heel duidelijk:

- de opgraving levert een enorme hoeveelheid gegevens op over het doen en laten van de bewoners in die periode en
- het totaalonderzoek zal nog wel een aantal jaren vergen.

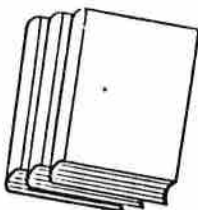
In de opgravingsputten werden diverse interessante punten in situ aangewezen en toegelicht. Voor belangstellenden is het zeker de moeite waard om een bezoek te brengen aan deze opgraving in de eigen omgeving. De heer Slofstra en zijn medewerkers zijn bereid U het laatste nieuws ter plaatse te geven.

Omtrent het programma van de Kring na de a.s. vakantie is intussen bekend, dat op 7 oktober de heer Peter Meurkens een inleiding over de economische ontwikkeling van onze streek komt verzorgen. Op 14 november a.s. kijken en luisteren we naar een filmklankbeeld "Van lijnzaad tot lijnwaad", de geschiedenis van het vlas.

Vervolg: zie blz. 22 onder.

VAN DE BOEKENPLANK

Twaalf maanden wandelen: op de heide, in het bos, langs het water, in het boerenland, van boerderij tot boerderij/door Harry Wonink.
Zutphen: Terra, 1985.
191 p. ISBN 90-6255-226-9
Prijs f 39,--.



Geschiedenis van het leven: een overzicht van de historische paleontologie.
Dl. 1: Precambrium tot Cambrium/door Joris F. Geys.
Antwerpen: Belgische Vereniging voor Paleontologie, 1985.
143 p. ISBN 90-71145-02-6

De ontwikkeling van de Nederlandse landbouw in de negentiende eeuw, 1800-1914/ door J.L. van Zanden,
Wageningen: Landbouwhogeschool, 1985.
461 p. ISBN 90-6194-494-5 Prijs f 50,--
Ook verschenen als: Proefschrift Wageningen.

Kunst- en cultuurbeleid: de provincie naast rijk en gemeente (Haarlemse ontmoetingen)/ onder red. van Roel Pots e.a..
Amsterdam: Boekmanstichting, 1985.
114 p. ISBN 90-6650-011-5. Prijs f 10,--

Het bewaarde landschap: het Nationaal Park de Hoge Veluwe 1935-1985/red. Wim Alings.
Amsterdam: Sijthoff, 1985.
187 p. ISBN 90-218-3456-1 Prijs f 49,50

Veranderend Nederland: een halve eeuw ontwikkelingen op het platteland/door Jan Groeneveld; eindred. Tom Kortbeek.
Maastricht: Natuur en Techniek, 1985.
256 p. ISBN 90-70157-46-2. Prijs f 95,--
Uitgegeven bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Landinrichtingsdienst v.h. Ministerie van Landbouw.

Biografisch woordenboek van Nederland/eindredactie J. Charité.
Amsterdam: Elsevier, 1979.

Prijs f 135,--
per deel

Dl. 2 gaat verschijnen: ISBN 90-10-05501.

De Sint Jan van 's-Hertogenbosch/door Jan van Oudheusden; foto's Ernst van Mackelenberg.
's-Hertogenbosch: Heinen; Zwolle: Waanders, 1985.
128 p. ISBN 90-6630-037-X Prijs f 30,--
(tot 1 januari 1986 f 25,--).

Het Kempenproject/onder red. van J. Slofstra, H.H. Regteren van Altena en F. Theuws.
Dl. 2: Een regionaal-archeologisch onderzoek in uitvoering.
Waalre: Stichting Brabants Heem, 1985.
91 p. ISBN 90-70179-41-5 Prijs f 26,75
(Bijdrage tot de studie van het Brabants Heem; dl. 27.)

Reusel tijdens de Tweede Wereldoorlog:samengest. door Wim Lavrijsen; ill. Martien Heesters.
Reusel: Heemkunde Werkgroep Reusel, 1985.
204 p. Prijs f 17,50
(excl. f 5,-- verzendkosten).
(Bijdrage tot de kennis van het Reusels Heem; dl. 6.)
Besteladres: Postbus 95, 5540 BL Reusel.

De eenzame oorlog van Joop de Bruin/door Arie van der Lugt.
Haarlem: Gottmer, 1985.
191 p. ISBN 90-257-1832-9 Prijs f 24,90
(Streekgetinte oorlogsroman.)

BINNENKORT VERKRIJGBARE OF ZEER RECENTE BOEKEN

Nederland in kaarten/door T. Stol e.a..
Zomer & Keuning, 1985.
208 p. ISBN 90-210-5032-5 Prijs f 123,--
(Luxe uitvoering.)

De kadans van de getouwen/door A. Buter.
Elsevier, 1985.

160 p. ISBN 90-10-05573-6 Prijs f 39,90

De val van Antwerpen 17 augustus 1585 - voor en
na/door J. van Roey.

Standaard, 1985.

160 p. ISBN 90-02-15144-6 Prijs ca. f 24,50

Gemeentelijke uitgave voor monumentenzorg.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 1985.

ca. 80 p. ISBN 90-322-1587-6

Vrouwen in de middeleeuwen/ door R. Pernoud.
Ambo, 1985.

256 p. ISBN 90-263-0717-9 Prijs ca. f 39,50

(Politieke en sociale betekenis van vrouwen
in de middeleeuwen)

Handleiding voor genealogisch onderzoek/door
J.C. Okkema.

Fibula-Van Dishoek, 1985.

169 p. ISBN 90-228-3160-4 Prijs ca. f 29,50

Archeologie in de praktijk/door K. Steehouwer
en A. Warringa.

Fibula-Van Dishoek, 1985.

224 p. ISBN 90-228-3383-6 Prijs ca. f 39,50

(Ook geschikt voor amateurs)

Doar hedde de guld: 50 jaar Bond van Schutters-
gilden Kring Kempenland.

Bladel: Bond van Schuttersgilden Kring Kempen-
land, 1985.

+ 210 pagina's tekst + vele foto's.

ISBN 90-9000-946-9. Prijs bij voorintekening
f 35,--, later f 42,50 (exclusief verzendkos-
ten).

Voor mensen uit onze streek en de plaatsen die
vallen binnen het gebied van Kring Kempenland
vervallen deze kosten doordat het boek dan
thuisbezorgd kan worden.

Na het vorig jaar verschenen jubileumboek over

de gilden van het Kwartier van Oirschot zal
met deze uitgave een historisch belangwekkend
onderdeel van het gemeenschapsleven in zuid-oost
Noord-Brabant te boek zijn gesteld. Alles wijst
erop, dat dit boek, naast een mooie grafische
uitvoering, ook wetenschappelijk gezien alles-
zins de toets der kritiek zal kunnen weerstaan.
Het streven is, dat het boek in september zal
verschijnen. Het zal gedrukt worden bij de
"huisdrukkerij" voor onze streekuitgaven, druk-
kerij "De Kempen" te Hapert. Laat dit sieraad
voor Uw boekenkast uit onze eigen streek U niet
ontgaan.

H. Huijbers.

Uit onze buitenlandse ruilabonnementen

"'t Swanekoeriertje", Heist-op-den-Berg,
maart-april 1985:

- een te houden tentoonstelling betreffende de
geschiedenis van de tram- en buurtspoorweg
in Heist en omgeving;
- de moeilijkheden bij het bestuur van Heist-
op-den-Berg gedurende de Franse overheersing
(1795 en volgende jaren);
- rechtzetting van enige onjuistheden in het
artikel over Senne Serneels in het vorige
nummer.

"'t Swanekoeriertje", Heist-op-den-Berg,
mei 1985:

- in memoriam Jef Buts, volkskundige uit
Heist-op-den-Berg;
- de invoering van het vrederecht, de druk
op de invoering van de ideeën der Revolutie,
de godsdienstvervolgingen in Heist-op-den-
Berg (1796-1801);
- een technische beschrijving van een uit-
schuiftafelinlegplankenpers van circa 1900;
- een boedelbeschrijving uit 1694.

Th. vander Aalst.

De raadhuizen van de gemeente Vessem c.a.

Vóór 1774 bestond er geen afzonderlijk gebouw dat gebruikt werd voor de dorpsvergaderingen en waar de archieven bewaard werden. De vergaderingen werden in een geschikte kamer gehouden; zo gebruikte men tijdens de reformatie de concistorie (kamer) als raadhuis en werd de "comme", dat is de kist met charters en papieren, daar bewaard. 1)

Elk der kerkdorpen had een lokaliteit waar de plaatselijke "comme" werd bewaard, meestal een herberg. Als rond 1770 de "comme" in Knegsel wordt verplaatst raken beide Knegselse schepenen, Jan Beersmans en Andries Aards, in conflict met de eigenaar van de plaatselijke tapperij, waar de "comme" voorheen stond.

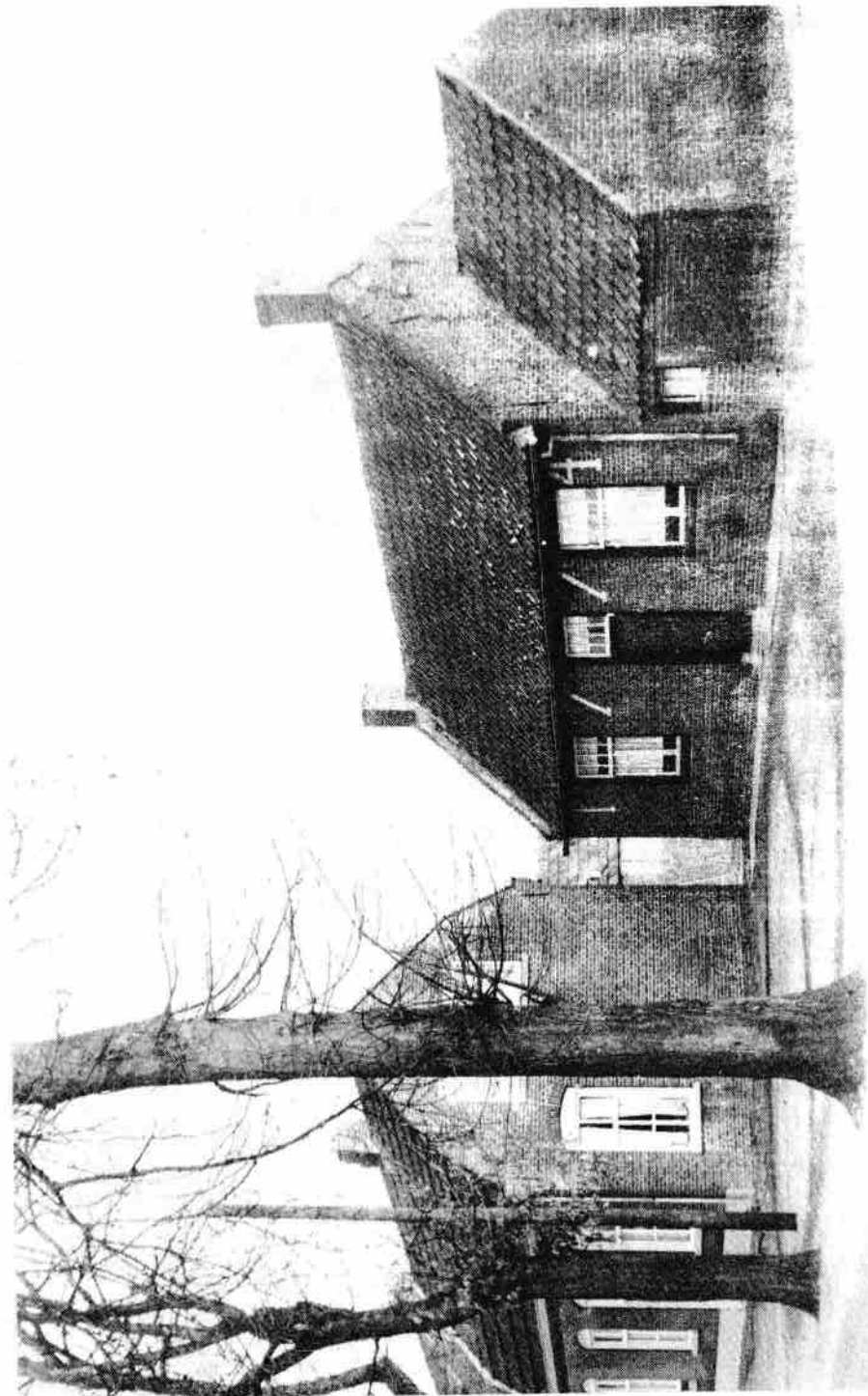
De geschiedenis van het oudste raadhuis in Vessem, Wintelre en Knegsel begint ruim 200 jaar geleden.

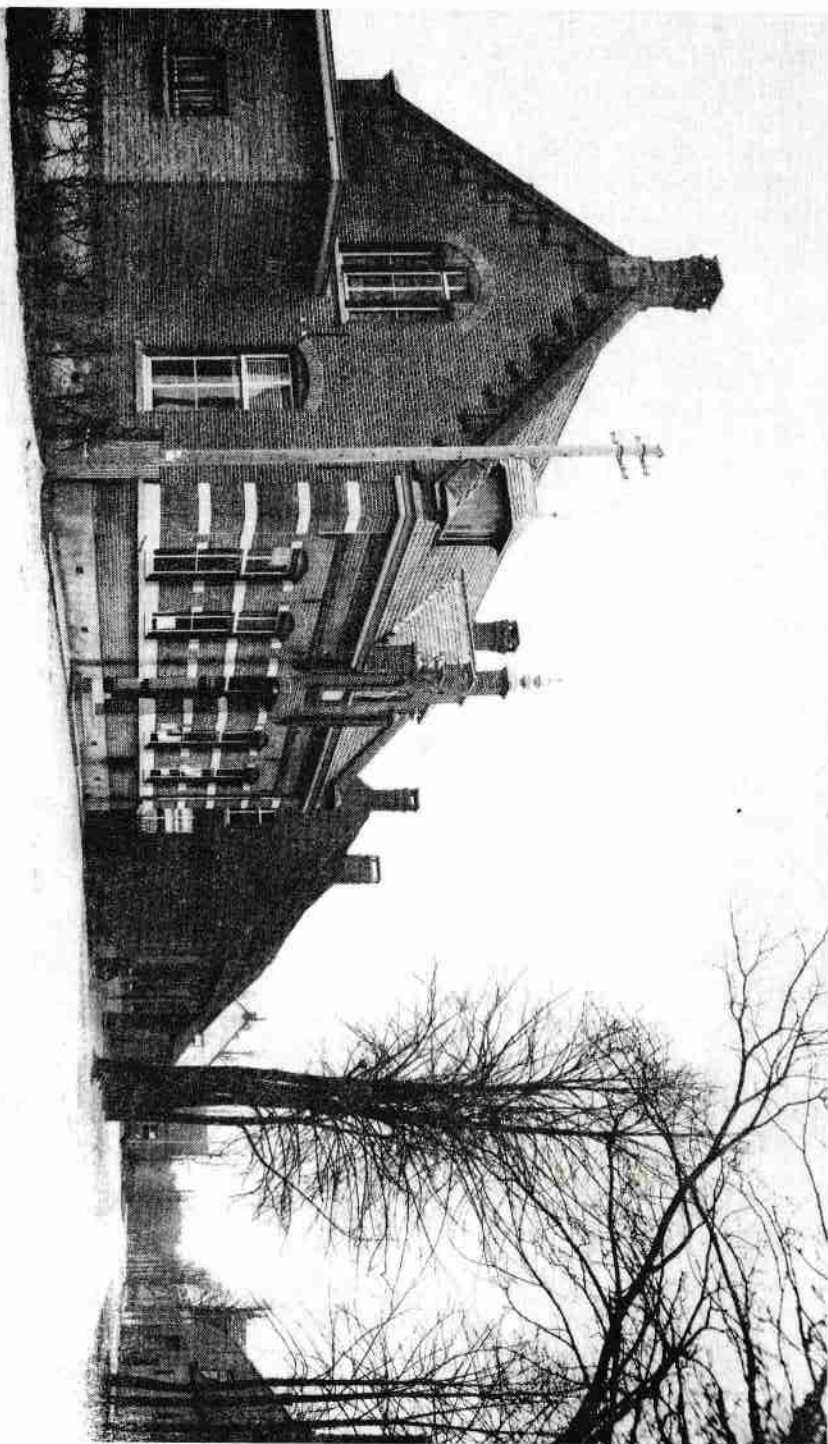
"Omdat hier geen bequaem raadhuis is waarin alle vergaderingen, regtsdaage en voorts alles wat de respectieven gemeenten beleeft, gehouden kon worden en bovendien geen bequame plaatse is alwaar de banks- en dorpspapieren in een behoorlijke orde en veiligheid kunnen bewaard worden", werd er in 1772 een verzoek gedaan, dat in 1773 herhaald werd, om een raadhuis te mogen bouwen.

De aanbesteding vond plaats op 23 maart 1774. Het raadhuis zou 75 m² groot worden en gebouwd worden op grond, geschonken door Jan Visschers, op den Dries genaamd de "Bartelsbogt". (Thans Jan Smuldersstraat 32a.) Tot 1899 deed het dienst als raadhuis, daarna als woning voor o.a. de nieuwe postbode, de veldwachter, een gemeentearbeider. In 1970 werd het (helaas?) afgebroken.

Ruim een eeuw later bleek dit raadhuis toch te klein, zodat in 1897 een eerste voorstel kwam tot uitbreiding of nieuwbouw.

Op 7 januari 1898 werd een speciale vergadering belegd om te komen tot de bouw van een





nieuw raadhuis. De grond had men al op het oog: W. Olislagers wil onder bepaalde voorwaarden wel verkopen voor f 1.50 per meter. In de memorie van toelichting lezen we: "...omdat daarboven zeer veel zal bijdragen tot verfraaiing van het dorp naardien dan een onooglijke schuur en werkhuis opgeruimd zullen worden... en het terrein is bovendien het mooiste punt van het dorp".

In de Peel- en Kempenbode wordt het met trots vermeld: "Vessem, 12 februari 1898. Naar men verneemt zal hier een nieuw raadhuis worden gebouwd wat heel wat ter verfraaiing van het dorp zal strekken. Een versleten werkhuis zal worden afgebroken en daar ter plaatse zal het nieuwe gebouw verrijzen, juist op de hoogte waar de wegen van Hoogeloon, Middelbeers en Wintelre zich verenigen".

Op 30 maart 1898 wordt besloten geen aanbesteding te houden en de tekening iets te wijzigen om de kosten te drukken. Voor het maken van de tekening had men de Woenselse bouwmeester A. v. Himbergen ingeschakeld. Hij kreeg hiervoor en voor het toezicht op de bouw f 100,--. De totale aanneemsom bedroeg f 6.000,--. De metselaar J. v.d. Heijden uit Wintelre beurde f 1,50 per dag en timmerman Adriaanse uit Vessem ontving voor hout en uurloon f 106,36. Spijkers e.d. werden o.a. geleverd door Fa. v.d. Ven uit Vessem, die ook zorgde voor alle transport van materialen vanaf Eindhoven (een ton cement haalde hij voor 50 cent). Meester Smid H. van Hoof uit Vessem mocht voor f 58,75 leveren aan het gemeentehuis (20 haken voor de goten kostten bij hem f 3,--). In het raadhuis worden gedenkstenen geplaatst t.g.v. de kroning van Koningin Wilhelmina en t.g.v. de opening van het nieuwe raadhuis, welke worden onthuld op 6 september 1898. Alle schoolkinderen worden hierbij onthaald op chocolade en krentenbrood en de ingezetenen die aan de bouw hebben meegewerkt worden verzocht een glas bier te komen drinken.

Vessem den 23^{de} November 1898

Rekening voor de Gemeente Vessem

Van J. A. van de Ven

Maart 18	1 pak spijkers 27/9	60
Juni 30	1 pak spijkers 18/6	52 ²
	15 Grootte spijkers 60/5	05
Juli 29	1 pak spijkers 27/9	60
Augustus 30	1 pak schuifjes van Eindhoven	10
	1 pak listen van Eindhoven	10
16	1000 Steenen van Eindhoven	3 50
20	1 stuk Plaatlood verschoot Eindhoven	56
	Wracht	10
26	1000 steenen van Eindhoven	3 50
septen 3	1 pak spijkers 72/3	50
	1 pak spijkers 60/5	52 ²
19	2 pak spijkers 30/8	1 20
20	1 pak spijkers 27/9	60
Oktober 7	verschoot aen lood Filburg	2 69
	Wracht van lood Filburg	20
11	1 hardsteen naar Eindhoven en terug	35
	200 steenen van Eindhoven	1 20
	1 pak spijkers 27/9	60
17	2 pak spijkers 27/9	1 20
19	3 pak spijkers 27/9	1 80
Novemb 15	60 steenen van Eindhoven	50
		21 00

Gezien en goedgekeurd door Burgemeester en Wethouders

De Burgemeester
J. H. Visschers
De Wethouders
et van Ham

In 1913, bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum van burgemeester Johannes Hubertus Visschers wordt in het raadhuis het beeld van de patroonheilige van de gemeente, de H. Lambertus, geplaatst. 2)

In 1928 werd het raadhuis verbouwd onder toezicht van P. van Gerwen uit Bladel. De verbouwing was noodzakelijk, omdat aan bewaarcellen hogere eisen werden gesteld voor wat betreft hygiëne, stevigheid en aantal. Kosten van de tekening met toezicht f 181,40.

De grote uitbreiding van 1973 en het verplaatsen van de raadsvergaderingen naar een andere lokaliteit bood na enkele jaren weer niet genoeg ruimte.

Op 28 oktober 1982 werd besloten het ontwerp voor het nieuwe raadhuis van architect Geerts uit te laten voeren, zodat er in 1983 met de bouw werd begonnen.

Het resultaat kunt U bewonderen aan de Jan Smuldersstraat te Vessem.

J. v.d. Biggelaar.

- 1) de dorpscomme van Vessem staat te pronk in de hal van het raadhuis
- 2) ook Lambertus is verhuisd naar b.g. hal

bijlagen:

1. foto raadhuis, gebouwd 1774 (blz.9)
2. foto raadhuis, gebouwd 1898 (blz.10)
3. rekening betrekking hebbende op de bouw van het gemeentehuis in 1898 (blz.12)

Elstenaren in Wintelre: november 1944 - mei 1945

Onder deze titel verscheen kortgeleden een publicatie van heemkundevereniging "De Hooge Dorpen". Hierin wordt door evacuees uit Elst en Wintelrenaren op hun eigen wijze verteld hoe zij dit noodgedwongen verblijf in Wintelre als gevolg van oorlogsgeweld hebben ervaren.

Enkele in het oog springende zaken vormen de ervaringen van zowel gasten als gastgezinnen over het verschil in leefwijze en leefomgeving waaraan men eerst gewend was, het verschil in taal en taalgebruik en het verschil in godsdienst (protestant en katholiek). Eenieder werd geconfronteerd met een voor haar of hem onbekende, soms vreemd en onbegrijpelijk aandoende situaties in een (oorlogs)toestand, die op zich al de nodige problemen in zich had. Wel wordt van de lezer nog al eens gevraagd enig begrip en kennis omtrent zowel de toenmalige leefgewoonten en de leefsituatie zowel van die van Elst (de Betuwe) als die van Wintelre (de Kempen) te hebben om te onderkennen wat bedoeld wordt, dit mede als gevolg van de gekozen wijze van teboekstelling. Het geheel vormt evenwel een wel haast uniek document over een facet uit de oorlogsjaren, waarmee ook andere plaatsen in deze omgeving te maken hebben gehad.

Het boek heeft 51 pagina's en kost f 5,-- (excl. verzendkosten).

Besteladres: J. van den Biggelaar, Kerkstraat 13
5513 AP Wintelre.

H. Huijbers.

De uitvoering van het grenstractaat tussen

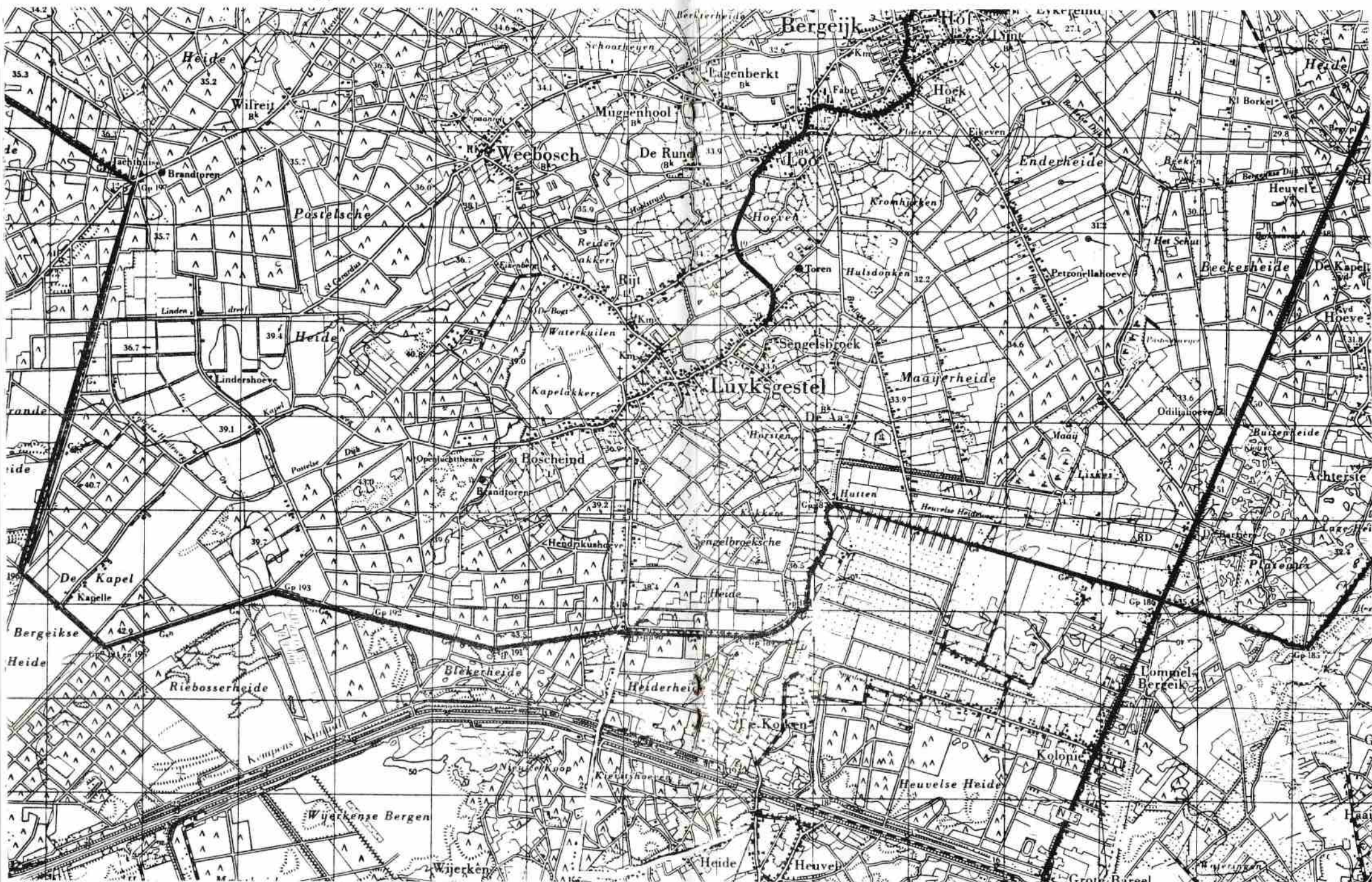
NEDERLAND EN BELGIË

Op het in 1815 gehouden congres te Weenen werden de nieuwe grenzen van Europa vastgesteld. Om de toenmalige agressiviteit van Frankrijk enigszins aan banden te leggen werd besloten om ten noorden van Frankrijk een sterke staat te creëren. Dit werd dan het Verenigd Koninkrijk, dat een grondgebied omvatte van de tegenwoordige Benelux. De Nederlandse koning, Willem I zou over dit koninkrijk de scepter zwaaien. Dit samengaan van België en Nederland verliep niet goed. In het tegenwoordige België ontstond onvrede tegen de regering,

waardoor zij zich overheerst voelden. Toe in het begin van 1830 in de Muntschouwburg van Brussel het toneelstuk "De stomme van Portici" werd opgevoerd, leidde dit tot een opstand. België maakte zich in korte tijd vrij. Hierin kon de tiendaagse veldtocht geen verandering brengen. België sloot reeds in 1831 een verdrag met de grote mogendheden, waarin de laatste de zelfstandigheid van België erkenden. Nederland wilde niet toegeven en het duurde tot 19 april 1839 dat het eindelijk, onder druk van de grote mogendheden, de splitsing van de beide koninkrijken wilde erkennen. Op 5 november 1842 volgde een aanvullende overeenkomst, dat op verschillende punten ophelderend werkte. Op 8 augustus 1843 werd de "CONVENTION DES LIMITES" ondertekend. Bij deze grensovereenkomst hoorde het "Procès verbal descriptif de la délimitation". Dit laatste beschrijvend procesverbaal is in België eerst bekend gemaakt als bijlage van de wet van 5 april 1887, nadat het Hof van Cassatie had vastgesteld, dat het voor de bewoners van de grensstreek niet mogelijk was de juiste loop van de grens te kennen.

In Nederland is dit beschrijvende procesverbaal nooit gepubliceerd. Wij laten hierna -in verschillende afleveringen van De Rosdoek- een vertaling van een gedeelte van het "Beschrijvend procesverbaal" opnemen. Wij hebben gekozen voor het gedeelte, dat zich binnen de gezichtskring van onze lezers ligt, te weten vanaf grensmaal 185 t/m grensmaal 207. Paal 185 staat op het punt waar de gemeente Bergeyk aan de grens komt; bij paal 207 komt de gemeente Hilvarenbeek aan de grens. Tussen beide genoemde palen liggen dus de gemeenten: Bergeyk, Luyksgestel, Reusel en Hoge en Lage Mierde.

J.W. Bieze.



Loop van de landsgrens vanaf de Bergeijkse Barrière (grenspaal 186) tot en met de weg Eersel-Postel (grenspaal 197).

(grenspaal 186) tot en met de weg Eersel-Postel (grenspaal 197).

Artikel 75

Grens door de gemeente Bergeyk (Nederland)

Van de vorige grensmaal (d.i. grensmaal no. 185; red.) verlaat de rijksgrens de oude gemeentegrens, gaat in noord-westelijke richting en doorsnijdt in een rechte lijn het grondgebied van de gemeente Bergeyk, kruist verschillende wegen, o.a. die van Neerpelt naar Bergeyk; en, na de weg van Hasselt naar 's-Hertogenbosch gekruist te hebben, bereikt hij de westelijke zijde van genoemde weg op het punt, waar deze zijde gesneden wordt door de oude gemeentegrens tussen Bergeyk (Nederland) en Lommel (België). Dit punt bevindt zich ongeveer 70 meter (ellen) ten noorden van het huis, toebehorende aan Lecoq, Jean, welk huis aan België blijft. Op dit punt (d.i. de Bergeyke Barrier; red.) zal een grensmaal (no 186) geplaatst worden; een hulpsteen wordt geplaatst op het punt waar de rechte lijn de voornoemde weg of dijk van Neerpelt naar Bergeyk kruist. Ten gevolge van voorgaande grensvaststelling wordt het gedeelte van het grondgebied ten zuiden van de hierboven beschreven rechte lijn, dat een driehoek vormde in België, met een oppervlakte van ongeveer 263 hectaren, afgesneden van de gemeente Bergeyk (Nederland) om te worden gevoegd bij het Koninkrijk België, overeenkomstig artikel 11 van het Verdrag van 5 november 1842.

Artikel 76

Grens door de gemeente Lommel (België)

Van de grensmaal, geplaatst aan de westelijke zijde van de weg van Hasselt naar 's-Hertogenbosch, verlaat de rijksgrens opnieuw de gemeentegrens en gaat een weinig naar het westen, buigt daarna naar het noordwesten en gaat in een rechte lijn door het gebied van de gemeente Lommel, bereikt de gemeentegrens tussen Lommel en Luyksgestel op een punt, gelegen in

het midden van de beek, genaamd Klaagloop of Elsloop, op een afstand van 427 meter en 50 centimeter, te meten -in een rechte lijn- vanaf het oude contactpunt van de gemeente Luyksgestel, Bergeyk (Nederland) en Lommel (België). Dit punt, waar een grensmaal no. 187 geplaatst zal worden, bevindt zich bij de weg van Neerpelt naar Luyksgestel. Twee hulppalen zullen worden geplaatst op de punten, waar de grens de wegen van Lommel naar Borkel en van Lommel naar Bergeyk snijdt; en twee andere op gelijke afstand tussen de hiervoor genoemde. Ten gevolge van de grensscheiding, die hierboven werd omschreven, wordt ten noorden van de rechte lijn het hierboven omschreven gebied, omvattende een oppervlakte van ongeveer 243 hectaren, afgescheiden van de gemeente Lommel (België) om te worden toegevoegd aan het Koninkrijk der Nederlanden, overeenkomstig artikel 11 van het Verdrag van 5 november 1842.

Artikel 77

Grens tussen de gemeenten Lommel (België) en Luyksgestel (Nederland)

1. Van de grensmaal, geplaatst bij de weg van Neerpelt naar Luyksgestel, buigt de grens zich naar het zuiden en gaat opnieuw langs de gemeentegrenzen, volgt in al zijn kronkelingen van het midden van de beek, genaamd Klaag- of Elsloop, welke reeds is genoemd tot de zuid-west hoek van het perceel 54 B van Lommel. Op dit punt zal een grensmaal (no. 188) geplaatst worden.
2. Vanaf deze grensmaal verlaat de grens de beek en gaat dan naar het zuiden, daarna naar het westen en tenslotte naar het zuidwesten; hij scheidt de percelen 1080, 1081, 1082, en 1083 B van Luyksgestel en 158, 157, 155, 154, 153, 151, 150 en 159 tot 165 B van Lommel om op het punt te komen waar de de percelen 165 en 195 B van Lommel en 1083 B van Luyksgestel elkaar raken. Op dit

- punt zal een grensmaal (no. 189) geplaatst worden; twee hulpstenen zullen worden geplaatst ten zuiden en ten zuidwesten van perceel 1082.
3. Van de laatste grensmaal (no 189) gaat de grens in een rechte lijn naar het westen, scheidt de percelen 1083, 1088, 1089 en 1090 B van Luyksgestel van 195 B van Lommel en komt aan de brug, genaamd Bevonderbrug, gelegen over de beek genaamd Het Fortje, daar waar de grens wordt gekruist door de weg, genaamd Lommelse Dijk. Op dit punt zal een grensmaal (no. 190) geplaatst worden; twee hulpstenen zullen worden geplaatst op ongeveer gelijke afstand tussen de grensmaalen, op het deel van de grens, die hierboven werd omschreven.
 4. Van deze grensmaal (no. 190) gaat de grens, na genoemde dijk gekruist te hebben, in een rechte lijn naar het west-zuid-westen tot aan de stompe hoek van het perceel 486 C van Luyksgestel, snijdt de percelen 466, 467 en 486 C van Luyksgestel en 1, 2, 4, 6 bis, 13 en 1146 A van Lommel. Op de stompe hoek van genoemd perceel 486 -dat uitsteekt in België- zal een grensmaal geplaatst worden (no. 191) en een hulpsteen zal ongeveer in het midden van de afstand tussen deze grensmaal en de daarvoor beschreven grensmaal worden geplaatst.
 5. Van de laatste grensmaal (no 191) gaat de grens in een rechte lijn naar het noord-westen tot het punt waar hij de weg van Bladel naar Lommel bereikt, nadat hij de percelen 486 C van Luyksgestel en 1145 en 1146 A van Lommel gescheiden heeft. Aan de kant van de weg en tegenover het contactpunt van deze percelen met de weg zal een grensmaal (no. 192) geplaatst worden; tevens wordt een hulpsteen geplaatst aan de kant van de weg van Baelen naar Luyksgestel.

6. Van de laatste grensmaal (no. 192) gaat de grens schuin over genoemde weg en vervolgt in rechte lijn tot aan een oude grenssteen, die zich bevindt op de noordelijke hoek van perceel 1149 B van Lommel. Naast deze grenssteen, en op de zuid-oostelijke hoek van het perceel genaamd het Sigven (488 C van Luyksgestel) zal een grensmaal (no. 193) geplaatst worden, terwijl een hulpsteen geplaatst zal worden op ongeveer de halve afstand tussen deze grensmaal en de vorige.
7. Van de laatste grensmaal (no. 193) gaat de grens in een rechte lijn, in west-zuid-westelijke richting naar een bergje, dat zich op een afstand van ongeveer 75 meter (ellen) bevindt, aan de andere zijde van de weg of dijk van Lommel naar Postel. Deze grenslijn scheidt de percelen 1148, 1149 en 1150 A van Lommel en 488 en 490 C van Luyksgestel en bereikt de sloot aan de oostelijke zijde van deze dijk. Op dit punt en op de scheiding van de percelen 490 en 1150, hiervoor genoemd, zal een grensmaal (no. 194) geplaatst worden, terwijl 3 hulpstenen zullen worden geplaatst op dit deel van de grens op ongeveer gelijke afstanden tussen deze laatste grensmaalen.

Artikel 78

Grens door de gemeente Luyksgestel (Nederland)

Van de grensmaal, geplaatst aan de kant van de sloot aan de oostzijde van de dijk of weg van Lommel naar Postel, gaat de rijksgrens, na de gemeentegrenzen verlaten te hebben, in noord-westelijke richting doorsnijdt in rechte lijn het gebied van de gemeente Luyksgestel en volgt de noord-oostelijke zijde van de greppel, die vanaf deze plaats langs de genoemde weg of dijk van Lommel naar Postel loopt tot aan het punt waar hij de gemeentegrens tussen

Luyksgestel en Bergeyk (Nederland) weer bereikt. Op dit punt en op de noord-oostelijke zijde van genoemde greppel zal een grenspaal (no. 195) geplaatst worden.

Artikel 79

Grens door de gemeente Bergeyk (Nederland)

Van de laatste grenspaal blijft de rijksgrens in dezelfde richting de noord-oostelijke zijde van bovengenoemde greppel volgen tot op het punt waar hij de gemeentegrens tussen Bergeyk (Nederland) en Moll (België) bereikt. Op dit punt en op de noord-oostelijke zijde van de greppel zal een grenspaal (no. 196) geplaatst worden.

Ten gevolge van de omschreven grensvaststelling in het voorgaande en in dit artikel worden de weg of dijk van Lommel naar Postel, gelegen ten zuiden van de rechte lijn die hierboven werd beschreven en het stuk grondgebied, gelegen ten zuiden van deze weg, dat een driehoek in België vormt, met een oppervlakte van ongeveer 121 hectaren, afgescheiden van de gemeenten Luyksgestel en Bergeyk om te worden verenigd met het Koninkrijk België, overeenkomstig artikel 11 van het Tractaat van 5 november 1842.

Wordt vervolgd.

Ook in onze eigen omgeving was eertijds de teelt van vlas en de verwerking ervan een bestaansmiddel. Ongetwijfeld een interessante avond.

In de loop van december, de juiste datum moet nog worden bepaald, ontvangen we drs Coens met een lezing over de ontwikkeling van onze omgeving in de Middeleeuwen op kerkelijk gebied. Ook hiervoor wordt Uw speciale aandacht gevraagd.

Ik wens U, namens het bestuur, een fijne en vooral zonnige vakantie toe.

Th. v.d. Ven,
voorzitter.

De opgravingen van een inheemse nederzetting rond de Romeinse villa van Hoogeloon

Op dinsdag, 4 juni om half acht n.m. bleken wel ongeveer 50 personen ingegaan te zijn op de uitnodiging van ons bestuur een bezoek te brengen aan de opgraving in Hoogeloon en te luisteren naar de enthousiaste uiteenzetting van archeoloog Slofstra, die de leiding heeft van dit onderzoek.

Sinds de twee voorgaande opgravingen op hetzelfde terrein is de eerst geopperde gedachte te doen te hebben met een villa van een Romein losgelaten en moeten we deze beschouwen als een villa van een voorname inboorling, maar dan wel in Romeinse stijl.

De laatste opgravingen tonen aan, dat de villa niet op zichzelf stond, maar dat het terrein omgepeld is geweest en een gemeenschap omvatte van meerdere inheemse woningen van een agrarisch karakter. De gevonden bebouwingsresten zijn niet altijd van dezelfde tijdsperiode; behuizingen blijken eens afgebroken te zijn en soms gedeeltelijk over de fundamente van de oude heen herbouwd. Ook de villa blijkt gebouwd te zijn over de resten van een oorspronkelijk veel kleiner houten gebouw. Het geheel wordt gedateerd in de drie eerste eeuwen van onze jaartelling.

Over de eigenaar van de villa is nog weinig definitiefs te vertellen. De heer Slofstra denkt aan een persoon, die handel heeft gedreven met bevolkingen elders in Brabant; hij veronderstelt, dat de ijzerrijke strook langs de dichtbij stromende Kleine Beerze aanleiding heeft gegeven tot fabricage van en handel in ijzeren voorwerpen. Vervoer zou gemakkelijk hebben kunnen geschieden in platboomvaartuigjes over deze rivier of over de Dommel.

De vele vindplaatsen van voorwerpen uit die tijd in Hoogeloon en de richting van hun ligging wijzen ook naar een landroute langs deze nederzetting via de bekende Kabouterberg naar de nog meer bekende Halve Mijl.

Tot voor kort was er nog geen aanwijzing van een zuidelijke route die hierop zou kunnen aansluiten. Intussen blijken opgravingen bij het Belgische Grobbendonk nabij Herentals een verbinding van daar naar Hoogeloon waarschijnlijk te maken.

De opgraving te Riethoven in 1983 stelt de archeologen in staat parallellen te zien met de situatie in Hoogeloon en daarmee bepaalde veronderstellingen vastere waarde te geven.

Het Kempen-project van de archeologische afdeling van de Vrije Universiteit van Amsterdam blijkt meer en anders dan misschien vooraf gedacht werd een dieper inzicht te geven in de omstandigheden, waarin onze voorouders in onze streek in die eerste eeuwen na Christus hebben geleefd.

Th. van der Aalst.

Grepen uit de onvoltooide van A.P. de Bont

De heren Van der Heijden en Van den Biggelaar van "De Hooge Dorpen" zijn er na lang aandringen in geslaagd inzage te krijgen in het nooit voltooide deel IV van A.P. de Bont. Uit een aantal, per steekwagen aangevoerde, dozen vol met ongebundeld, ongesorteerd, ongeordend, los gestort papier hebben zij met veel geduld en met de nodige intuïtie geprobeerd er een geheel van te maken.

Het geheel is volgens de bedoelingen van De Bont onderverdeeld in:

- Dieren
- Vogels
- Vissen
- Andere dieren (reptielen, insecten e.d.)
- Planten.

Thans is men bezig met het uittikken en verder sorteren van het verkregen materiaal, wat achteraf veel doublures bleek te bevatten, aangezien een aantal concepten en herschreven concepten door elkaar zijn geraakt.

Wij meenden er goed aan te doen om onder het hoofd "Grepen uit de onvoltooide van A.P. de Bont" in de komende nummers van De Rosdoek telkens een kleine selectie uit deze "onvoltooide" te publiceren.

Redactie.

Echel: bloedzuiger. Tot even voor 1900, toen de medische verzorging in de Kempen nog veel te wensen overliet, werd er met echelen gewerkt. Schrijvers dezes, in 1889 geboren, heeft het persoonlijk niet meer meegemaakt. Een of meer van deze bloedzuigers werden op een etterwond gezet, welke bloedzuiger(s) het kwade bloed uitzog (uitzogen). In Oerle kwamen ze in grote getale voor in een water, "Den Boonenberg", een ware echelpoel. Nadat zo'n beestje zich vol gezogen had werd het, zo verzekerde ons een oude Oerlenaar, op een diep bord gezet en zodanig in de buik geknepen, dat het bloed eruit spoot en men het beestje opnieuw kon gebruiken. Het woord leeft nu na honderd jaren nog in de vergelijking zuipen als 'n echel.

Kikvors: Oudtijds meende men in de roep van de kikker in het voorjaar te horen Pan eweg, Pan eweg d.w.z. weg met de bedpan, een teken, dat het warmer werd en de bedpan niet meer nodig was. Sommige kikvoren maken een geluid dat met woerk kan worden weergegeven. In Eersel woonde voorheen een koopman in textiel, Van Woerkom, in de wandeling Woerk geheten, die ook dikwijls in Oerle kwam, maar nooit, naar men zei, lans Den Boonenberg (een waterpoel) gelopen zou hebben, omdat de kikkers hem dan "woerk" "woerk" zouden hebben nageroepen.

J. v.d. Biggelaar.

EEN GEDICHT IN EEN HAPERTS BEGRAAFREGISTER

Op 25 juni 1776 werd Frans Ente schoolmeester van Hapert. Hij volgde Gerrit van Els op, die de dag daarvoor was begraven. Korte tijd na zijn benoeming kreeg Ente van het dorpsbestuur opdracht om uit het doop-, trouw- en begraafregister van de parochie Hoogeloon en Hapert (pas in 1819 kreeg Hapert een eigen pastoor) de gegevens vanaf 1731 met betrekking tot de Hapertse begravenen af te schrijven in een nieuw register.

Op 24 augustus 1776 had Ente de hem opgedragen taak volbracht; gezien het zwierige handschrift en krullende versieringen op de eerste pagina's van het register, blijkbaar met plezier. Niet zonder trots laat hij ons impliciet weten, dat hij de Franse taal machtig is: "Frans Ente, maître de l'ecole à Hapert depuis le 25 juin 1776".

Vanaf 1776 tot en met 1810 werd, waarschijnlijk aan de hand van het begraafregister van de parochie van tijd tot tijd dit nieuwe begraafregister bijgewerkt, met dien verstande dat vanaf 1806 niet alleen de datum van begraven werd genoteerd, maar ook de datum van overlijden.

Frans Ente bleef schoolmeester tot 1786 toen hij naar Oisterwijk vertrok en werd opgevolgd door zijn broer Isak.

Tot zover is er weinig bijzonders aan de hand. Afschriften van doop-, trouw- en begraafregisters werden vroeger veel vaker gemaakt. Wat het register wel enigszins bijzonder maakt is het gedicht over het "wel sterven en wel leven" (wel = goed), dat op een van de eerste pagina's staat en dat is ondertekend met "Tinus 1787". Het is mij niet gelukt om te achterhalen wie Tinus precies was.

Het gedicht is hier en daar behoorlijk kreupeel, maar desalniettemin heel aardig en zeker

de moeite waard om hieronder in zijn geheel af te drukken. Het is de vraag of Tinus, die het gedicht in 1787 in het register schreef, tevens de dichter is. In de kern lijkt het gedicht heel wat ouder dan 1787. Misschien kende Tinus het gedicht door overlevering en heeft hij het zelf hier en daar wat aangepast. Wellicht kan iemand van de lezers ons iets naders over het gedicht vertellen: zijn er varianten bekend, is het gedicht afgeleid van een volkslied?

Het gedicht is precies overgenomen zoals het in het register is geschreven. Om mogelijke foutieve interpretaties te voorkomen zijn er geen taalcorrecties aangebracht en is afgezien van een moderne interpunctie. Wel heb ik mij enige vrijheid veroorloofd ten aanzien van het gebruik van hoofdletters. *)

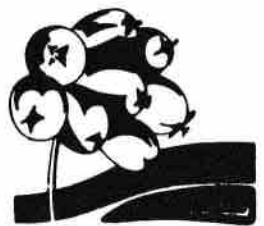
Ryck en arm Kleyn en groot
is dit gemeen de Dood
Zo wel een koning op zijn troon
als een die diend om huur en loon
O mens wilt dit met indruk leesen
en leert van nu aan God te vreesen
Vliet als dood schuldig tot leeven
op dat U Jesus dat mag geven
Leeft als gedood aan vuyle zonden
en wast U rijn in Jesus wonden
Verheft U niet, weest niet te groot
of gij vernedert tot de Dood
Drukt niemand Dood Uw naasten niet
verbleyd verkwikt hem in verdried
leeft veel na bij het ware leeven
en wilt hem hart en handen geeven
op dat de Dood U niet meer verschrik
maar dat gij hem geeft den laatste snik
Beschouw Uw doodelijk in onmagt
en zoekt in Jesus al U kragt
leeft niet geveynst op dat men zegt
op regt en recht so was Gods knegt

Word gij gesmaadt vervolgt, bestreyd
 denk dat dit duurd een korten teyd
 Steek uyt U oog kapt af U hand
 op dat sij niet in 't vuur en brand
 streyd hier den streyd in segen praald
 op dat gij eens de kroon behaalt
 Het wel sterven en wel leven
 Ach mogt de Heer dat geven
 Tinus 1787

Nijmegen, juni 1984

J. Buylinckx

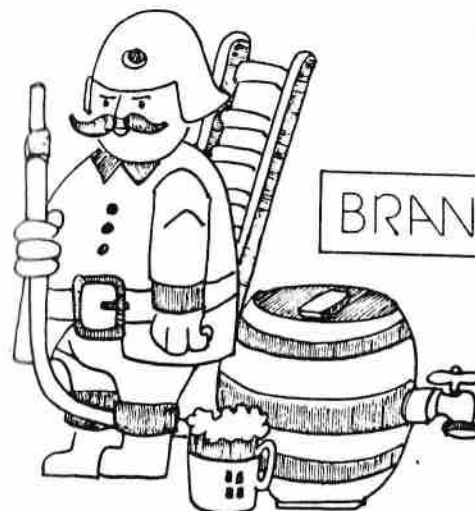
*) De genoemde (begraaf)registers berusten in het Rijksarchief in de provincie Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch. Zie L. Kruyff, Beschrijving van de doop-, trouw- en begraafboeken enz. in de provincie Noord-Brabant daterende van vóór de invoering van de Burgerlijke Stand, 's-Gravenhage 1965, p. 135-136, nr 1c (parochie) en nr 19 (civiel); W. Wijnaendts van Resandt, Repertorium DTB, Globaal overzicht van de Nederlandse doop-, trouw- en begraafregisters e.d. van voor de invoering van de Burgerlijke Stand, 2e druk, herzien en bijgewerkt door J.G.J. van Booma, 's-Gravenhage 1980, p. 74,90. De gegevens over de schoolmeesters berusten op aantekeningen in het civiele begraafregister.



**heemkundige studiekring
 de acht zaligheden**

Nieuwe leden:

de heer en mevrouw Pompen, Eersel
 mevrouw M. van Stiphout, Veldhoven



Vervolg 3

De gemeente Venray heeft een brandspuit gekocht van de firma C. Thiriart & Co. te Luik. Zij zijn heel tevreden over de spuit, maar minder over de wagen, daar die niet geschikt is om een paard aan te spannen, en hadden achteraf liever genaaide leren slangen dan te thans gekochte 16 ellen met nagels geklonken lederen slangen. Hennipslangen vonden zij niet goed. Zij betaalden voor de spuit f 790,-- en voor de slangen f 10,-- per meter. Op 4 februari 1869 bericht de firma Belder, dat de brandspuit gereed is, maar dat de boot pas vertrokken is. Dat de spuit nu met de volgende boot verscheept zal worden, maar dat de afvaart daarvan nog niet vaststaat vanwege ontregeling van de dient door de vorst. Op 14 februari 1869 berichten zij, dat de brandspuit per stoomboot op Eindhoven is verladen. Verder geven zij nog de volgende goede wenken mee:
 "bij de bewerking gelieve U op het goed aanschroeven te doen achtgeven, en tegen de wanden der koperen cylinders, waarin de zuigers op en neer gaan, is het niet kwaad een weinig zoete olie (geen smeer of vet) te smeren, daar alles nog nieuw is".
 Als de brandspuit op 19 februari 1869 dan aankomt, wordt onmiddellijk aan deze wenken gevolg gegeven, waartoe de hulp van de koperslager

C. Kuppens uit Bergeyk wordt ingeroepen, die hiervoor later f 0,60 in rekening brengt. Daarna wordt de spuit "geapprobeerd" en zoals uit het verslag van de raadsvergadering van die zelfde datum blijkt, met algemene stemmen goedgekeurd. Die vergadering wordt voorgezeten door de eerste wethouder C.A. Verhagen, daar burgemeester J. Neutkens ongesteld was. In die zelfde vergadering wordt een reglement goedgekeurd dat voorgelezen werd en werd er een lijst opgemaakt "der personen welke bij de spuit behoren".

Dat reglement luidde, volgens een zich in het gemeentearchief bevindende concept, dat mogelijk niet compleet is, als volgt:

"De raad der gemeente Westerhoven, gelet op art. 135 en 161 der gemeentewet, heeft in openbare vergadering van vastgesteld de navolgende verordening over de brandblusmiddelen, en de personen tot aanwending derzelve:

Art. 1

Burgemeester en wethouders zorgen dat in de gemeente de nodige brandblusmiddelen aanwezig zijn als een a 2 brandspuiten, haken, ladders, zeilen, emmers en lantaarns. Mogten deze voorwerpen komen te ontbreken of zich niet in goede staat bevinden, doen zij deswege het noodige voorstel aan de gemeenteraad; even zoo dragen zij zorg voor dat in de gemeente de vereiste brandkuilen en putten, zooveel de omstandigheden dit toelaten aanwezig zijn, en steeds in goeden staat worden onderhouden.

Art 2

De brandspuiten en verdere blusmiddelen worden bestuurd door een opperbrandmeester, twee brandmeester en weiders voor ieder spuit door twee brandmeester, en een bepaald getal geaffecteerde, alle door burgemeester en wethouders aan te wijzen, overeenkomstig art. 4 des verordening dezès vergadering van den 27 oktober 1855, regelende den aard en den duur der persoonlijke diensten en de gevallen waarin die kunnen worden gevorderd.

Art. 3

De brandspuit zal niet buiten de grenzen der gemeente mogen vervoerd worden, dan na verkregen toestemming van den burgemeester.

Art. 4

Jaarlijks in de maand maart worden de naamlijsten dezer personen voor burgemeester en wethouders opgemaakt, en bij afkondiging ter algemeene kennis gebracht.

De opperbrandmeester ontvangt jaarlijks van burgemeester en wethouders, afschrift van die lijsten.

Art 5

De Brandmeesters oefenen minstens drie maal 's jaars de geaffecteerde in het omgaan met de spuiten, op eene door burgemeester en wethouders aan te wijzen plaats.

Tot die oefening worden de personen tot ieder spuit behorende 24 uur tevoren opgeroepen bij afkondiging, of door aanzegging van den gemeentebode. Alle die daarvan niet door den burgemeester, om naar zijn oordeel gegronde redenen, zijn ontheven, moeten op den bepaalde tyd bij hunne spuit tegenwoordig zijn. Zij mogen zich, zonder toestemming van den brandmeester, niet verwyderen.

De lijst van personen die bij de spuit behoren, die toen is opgemaakt, is niet bekend. Wel een lijst van 22 augustus 1872 en die luidt als volgt:

1. P.J. Smolders	1e brandmeester	22. Jan Verhappen	pomper
2. Joseph Baken	2e brandmeester	23. Jan Verhagen	pomper
3. Steph. van Berwen	spuitmeester	24. Albert Verhagen	pomper
4. G. Bannenberg	spuitmeester	25. Nicolaas Kwinten	pomper
5. S. Evers	slangenmeester	26. Wout Kwinten	pomper
6. A. Driessen	lapzakdraager	27. Jan Kwinten	pomper
7. H. Aarts	spuitgast	28. Wilhelmus v.d. Heyden	pomper
8. Jacobus v.d. Rijt	spuitgast	29. Adriaan Baken	pomper
9. Piet J. Kuylaars Jz.	slangenhouder	30. M. van Nunen	pomper
10. J. Swinkels	slangenhouder	31. L. De Werdt	pomper
11. M. Verbeek	slangenhouder	32. A. Kuylaars	pomper
12. F. Adriaans	slangenhouder	33. H. van Stratum	pomper
13. Mart. Kanen	pomper	34. Joseph Baken Pz.	pomper
14. Joh. Schellens	pomper	35. Martinus Baken	pomper
15. Frans Schellens	pomper	36. Jacobus Neutkens	pomper
16. Peter van Velsen	pomper	37. Frans van Valenberg	pomper
17. Simon van Velsen	pomper	38. Peter van Valenberg	pomper
18. A. Snoeks Ez.	pomper	39. Joseph van Mierlo	pomper
19. Jan Antonis	pomper	40. Joseph Driessen	pomper
20. M. Gielens Mz.	pomper	41. W. Neutkens	pomper
21. Ant. van Mierlo	pomper	42. P. van Hulsel	pomper

Op deze lijst staat vermeld: "De spuit zal morgen n/m om een uur geprobeerd worden, waartoe deze worden opgeroepen, teven een glas bier te drinken".

De aanwijzing van deze mensen geschiedde volgens de "verordening op de Brandweer" op grond van art. 4 van de "Verordening regelende den aard en duur der persoonlijke diensten, waartoe de ingezetenen tijdelijk kunnen worden opgeroepen, als mede de gevallen waarin zij kunnen worden gevorderd".

Artikel 2 van deze verordening zegt wie verplicht is tot het verlenen van verschillende diensten, en dat zijn allen mannen die meer dan drie maanden in de gemeente verblijven van 18 tot 60 jaren, behalve:

- a. de Geestelijken der verschillende gezindheden
- b. de Politie-beambten
- c. de Leden van het dagelijks bestuur der Gemeente
- d. de eenige in de gemeente aanwezige Geneeskunst-oefenaar
- e. degeene die naar het oordeel van B. en W. door bewezen ziekte of hinderlijke lichaamsgebreken verhinderd zijn.

Het bewuste artikel 4 zegt dan:

"Ieder, door burgemeester en wethouders aangewezen bij de middelen tot Brandweer, is verplicht zijne dienst te verleen bij de beproeving dier middelen, of bij de oefeningen in de behandeling derzelve, echter niet langer dan twee achtereenvolgende uren en niet meer dan drie malen 's jaars".

Wordt vervolgd.